

Місце публічної бібліотеки в туристичній інфраструктурі краю

У статті розглядається досвід публічних бібліотек Рівненської області у напрямку популяризації туристичної привабливості краю через поширення туристичної інформації та розвиток екскурсійних послуг.

Прагнення краще і глибше пізнати історію, культуру, традиції Рівненщини, віднайти родове коріння, отримати новий та цікавий досвід відпочинку спонукає людей здійснювати подорожі у межах рідного краю.

Популярними для відвідування є розкриті туристичні перлини Рівненщини: «Поле Берестецької битви» (козацькі могили), Дубенський замок, місто Острог, базальтові стовпи, «Тунель кохання» та інші. Інформація про них доступна на офіційних сайтах влади, інформаційно-туристичних ресурсах, поширюється подорожуючими через форуми, соціальні мережі тощо.

Поза увагою діючих туристичних агенцій, сайтів для мандрівників залишаються інші цікаві місця (історичні, природні, релігійні, розважальні), які знаходяться в селах та невеликих містах області.

Велику роль у популяризації культурної спадщини, розвитку туристичної привабливості та нових можливостей краю відіграють публічні бібліотеки, які стали інформаційними центрами з просування туристичної інформації.

Володіючи необхідними ресурсами та оригінальними краєзнавчими матеріалами, організуючи музейний простір у стінах закладів, реалізуючи сучасні послуги, засновані на ІКТ, маючи досвід реалізації інформаційних і консультативних послуг та популяризації краєзнавства бібліотеки впроваджують нові суспільно-корисні ініціативи, спрямовані на промоцію туристичної привабливості краю.

Така діяльність бібліотек обумовлена зростаючим попитом людей на місцевий туризм, культурне дозвілля в місті, інтелектуальні розваги, сімейний відпочинок, виїзні події (випускні, фотосесії, весілля тощо).

В останні роки значно активізувалася робота бібліотек у цьому напрямку, сформувалися успішні практики реалізації екскурсійної діяльності, інформування про туристичний потенціал краю тощо.

Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека (РОУНБ) як об'єкт літературного туризму міста, проводить екскурсійну діяльність в межах закладу: екскурсії відділами, знайомство з цікавими

Наталія Волян,

головний методист
Рівненської обласної
універсальної наукової
бібліотеки

Любов Жук,

завідувач публічної
бібліотеки

с. Немовичі Сарненського району Рівненської області

експонатами колекції рідкісних і цінних видань, експозицією бібліотечної техніки. Пропонує покази колекцій книг та відкриті лекції фахівців Музею книги та друкарства Державного історико-культурного заповідника м. Острога («Острозькі стародруки», «Колекція Кобзарів», «Стародруки слов'янськими мовами», «Перші європейські Біблії періоду Реформації»).

Екскурсійній відвідуваності РОУНБ сприяє створена краєзнавча експозиція «Рівненщина літературна». Візуальний ряд експозиції представлений 8-ма інформаційними стендами, які розкривають розвиток літературного процесу краю від найдавніших часів до кінця ХХ століття (персона, події, книги, культурні та сакральні об'єкти). На запит відвідувачів проводяться оглядові екскурсії по всій експозиції, тематичні (Українська школа в польській літературі, Рівненська гімназія, літературно-культурне життя краю ХІХ–ХХ ст.), персональні, присвячені письменнику. За 6 місяців 2017 року експозицію відвідало понад 400 осіб, серед них – студенти, викладачі, вчителі та учні, представники влади та ЗМІ, гості міста та містяни.

Щоліта бібліотека пропонує пішохідні прогулянки та екскурсії найстарішими вулицями Рівного (будівлі, сакральні об'єкти, пам'ятники, події, факти, особистості). Практикуються екскурсії англійською мовою. До послуг дитячої та молодіжної аудиторії інтерактивні заняття, які допомагають цікаво та весело пізнати історію Рівного разом із бібліотекою.

Інформуванню про рекреаційно-туристичні можливості краю сприяє ресурс «Рівненщина туристична» (<http://rivne.travel>), який формує РОУНБ спільно з публічними бібліотеками за підтримки управління культури і туризму Рівненської облдержадміністрації з метою промоції туристичної привабливості області через акумуляцію та доступ до актуальної туристичної інформації про її села,

міста, райони. Сайт пропонує туристу якісні відомості про об'єкти для відвідування, маршрути, види відпочинку, актуальні події (фестивалі, концерти, свята інше), які представлені у текстовому, фото та відеоформаті, наявні мапи, 3-D панорами з GPS-координатами, інтерактивні карти тощо.

Структура сайту представлена двома інформаційними блоками. Перший – інформує про послуги та індустрію гостинності, інфраструктуру області, другий – розповідає про край в цілому, його туристичні принади, поради та важливу інформацію подорожуючим. Інформаційні блоки представлені такими рубриками:

Блок 1

1. Туристичні маршрути
2. Проживання
3. Харчування
4. Транспорт
5. Відпочинок
6. Медицина

Блок 2

1. Про Рівненщину
2. Довідка
3. Туристичні об'єкти
4. Як подорожувати
5. Туристична інформація

Сайт «Рівненщина туристична» інтерактивний, адаптований для перегляду з мобільних пристроїв, із можливістю різних видів пошуку, двомовний (українська, англійська). Особливістю ресурсу є його дизайн, в якому використані ілюстрації рівненського художника-дизайнера Олексія Огня.

Туристичні можливості краю популяризують центральні бібліотеки районів області, які організували екскурсійну роботу, музейні експозиції, проводять інтерактивні заходи для пізнання міста та його околиць (квести, велотури), підтримують відповідні рубрики на бібліотечних сайтах або ведуть краєз-

навчі блоги, активно взаємодіють з аудиторією в соціальних мережах.

Млинівською центральною районною бібліотекою була реалізована ініціатива зі створення туристичного маршруту, до якого вперше були включені публічні бібліотеки. Історико-краєзнавчий маршрут «Млинів-Ярославичі-Малин-Посників-Млинів» пропонує туристам відвідати населені пункти, познайомитися з історичними, релігійними, природними пам'ятками, побувати на екскурсії у бібліотеці-музеї Лесі Українки (с. Ярославичі), кімнаті-музеї, присвяченій життю чеської громади с. Малин, оглянути експозицію старовинних предметів декоративно-ужиткового мистецтва с. Посників та познайомитися з літературно-культурним, релігійним життям Млинова.

Велику роль у популяризації туристичної привабливості малих населених пунктів відіграють сільські книгозбірні, які розгорнули роботу на місцях.

Бібліотекарі налагодили співпрацю з місцевими дослідниками, краєзнавцями, вчителями, активними громадянами у напрямку збору та популяризації відомостей про рідний край, маловідомих фактів про культурне, економічне, соціальне життя села різних часів, його традиції, мистецтво, побут, яскравих представників громади.

Публічна бібліотека с. Немо-вичі Сарненського району стала інформаційним центром як для місцевих мешканців і туристів, так і для підприємців туристичної сфери, екскурсодів.

Бібліотекою накопичено велику кількість матеріалів (фото, рукописні документи, предмети одягу та побуту, аудіозаписи спогадів). З появою ІКТ частина документів була оцифрована та створено фотоархів. Виникла необхідність організації музейного простору, який би не дублював експозицію шкільного етнографічного музею, а вирізнявся оригінальністю подання матеріалів та змісту.

За підтримки сільського голо-

ви та з допомогою громади у приміщенні бібліотеки (2 кімнати площею 66 м²) був зроблений ремонт: перестелено підлогу та відремонтовано стелю. Для організації експозиції необхідно було вивільнити місце у приміщенні. З цієї метою проведено очищення фонду від застарілої та зношеної літератури. Активна частина фонду перенесена в іншу кімнату, де організовано видачу документів, діють місця доступу до Інтернету та зона WI-FI.

Створена експозиція «Миті історії села» складається з 5-ти розділів та пропонує фотоматеріали та інші предмети, які знайомлять з розвитком освіти, господарства, хорového мистецтва села, відомими шляхетськими родинами тощо. Поява експозиції обумовила розвиток екскурсійних послуг для жителів та гостей с. Немовичі, які особливо популярні в літній період. Це оглядові та тематичні екскурсії як в стінах закладу, так і за межами, зокрема: сакральні споруди села, «Немовицькі дуби», кам'яні хрести с. Немовичі, відвідування старожилів та живе спілкування з носіями історичного минулого села.

Технологічний розвиток бібліотеки дав можливість ширшої популяризації краєзнавства. На сайті бібліотеки (<http://nemovichi-rv.usoz.com>) діють рубрики «Край, в якому ми живемо» та «Туристичними стежками», які висвітлюють заходи, що відбуваються у бібліотеці та селі, знайомлять з відомими особистостями, які пов'язані з селом, розповідають про місця, які можна відвідати. Ведеться активна робота в соціальних мережах. Серед користувачів бібліотечних сторінок особливо популярні фотоальбоми «Немовичі», «Світлина з бабусиною скрині», «Наша творчість» та ін. В цілому друзями бібліотеки є близько 900 віртуальних користувачів, серед них значна частина проживає в інших регіонах та країнах.

Щороку бібліотекою через соцмережі організовуються веломандрівки для старшокласників місцевої школи за туристичним маршрутом села. Такі велоподії

об'єднують любителів історії та велосипедів для спільного вивчення та збереження сільських пам'яток. Під час мандрівки учасники прибирають та упорядковують відвідувані туристичні об'єкти.

Публічна бібліотека с. Немовичі популяризує туристичні можливості краю в соціальних мережах та через інтернет-ресурси, де відвідувачі отримують інформацію про населений пункт, його історію, визначні місця, розклад руху транспорту, інфраструктуру та гостинність, продукцію місцевих господарів (мед, ягоди, розсаду, насіння квітів), а також вироби майстрів прикладного мистецтва, які шануються як на Рівненщині, так і за її межами.

Активна робота бібліотеки у віртуальному просторі привернула увагу до села жителів інших країн – любителів зеленого туризму та громадян, чиє походження пов'язане з Немовичами (представники діаспори та їхні родини, які у різні часи виїхали з села, проте відновлюють родовід, цікавляться історичним корінням пращурів). Так почалося листування, телефонні дзвінки, скайп-спілкування і перші візити до села туристів з України, родин з країн Прибалтики, Польщі, Німеччини, США. Комфортному спілкуванню з подорожуючими допомагають волонтери (місцеві жителі), які володіють іноземними мовами.

Поліські Немовичі приваблюють іноземців унікальним природним середовищем, активним відпочинком (рибальство, збір ягід тощо), екологічною кухнею, певною автентичністю побуту, яка збереглася у поліських хатах та можливість бюджетного відпочинку.

Користуються попитом бібліотечні екскурсії селом із відвідуванням поліської хати та розповіддю про колишній побут; відвідування місця, де знаходилася батьківська хата та вшанування пам'яті рідних на «Немовицькому некрополі».

Бібліотекар розповість, де можна почастивати поліські страви, долучитися до показової годівлі свійських тварин, покататися на конях або на гужовому транспорті,

залишитися на нічліг в еко умовах, позбирати фрукти та посадити рослини, погратися із малими тваринами.

Реалізуючи інформаційні та консультативні послуги з питань туризму, бібліотека продовжує обслуговувати користувачів книгою, надавати доступ до Інтернету, проводити майстер-класи, на які приходять як місцеві жителі, так і гості села, іншу діяльність.

Бібліотека с. Немовичі є потужним інформаційним осередком туристичної інфраструктури села. Про екскурсійні та інші послуги книгозбірні можна дізнатися не тільки у віртуальному просторі: рекламна продукція бібліотеки розміщена у всіх публічних закладах населеного пункту (сільська рада, пошта, заклади харчування та ін.). Також ведеться робота з опанування нових соціальних сервісів, які б дозволили зручно та якісно взаємодіяти з туристами різного віку в нових умовах.

Така діяльність бібліотеки сприяла туристичній популярності села і, як наслідок, реалізації спільної ініціативи сільської громади та підприємців – впорядкування та покращення умов місцевого міні-готелю, покращенню санітарно-гігієнічних зон в агросадибах, появі нових туристичних послуг у селі. Разом з тим, розвиток сільського туризму виявив ряд викликів у питаннях медичного обслуговування іноземних туристів, стандартів комфортності надання послуг, каналів поширення інформації про регіональний туризм.

Сьогодні публічні бібліотеки краю опановують нові ролі в умовах децентралізації, пропонують якісні інформаційні та консультативні послуги, виступають центрами розвитку місцевих громад, активізують громадські ініціативи та сприяють ширшому залученню громадян до суспільного життя.